

Historia + skönlitteratur =?

Den 5 februari arrangerade HLF för åttonde gången en digital fortbildning (alltid i v. 6 och v. 46). Temat denna gång användande av skönlitteratur i historieundervisning med Maria Johansson, historiedidaktiker och gymnasielärare som talare. I vår inbjudan vände vi oss till både historielärare och svensklärare. Sammanlagt omkring 50 lärare deltog.

Här följer ett kort referat av kvällen:

1. Upplägg:

Fortbildningen varade i två timmar och strukturerades enligt följande:

- 15 minuters kollegialt ”trepartssamtal”: egna erfarenheter av kvällens tema.
- Presentation av Maria Johansson.
- Föreläsning om skönlitteratur och historieundervisning, av Maria Johansson.
- Frågestund och gemensam diskussion.
- Kort info om HLF och andra vägar framåt.

2. Diskussioner i kollegiala ”trepartssamtal”

Kvällen inleddes med 15 minuters kollegialt trepartssamtal, tre och tre i grupprum på Zoom. I grupperna utbyttes erfarenheter. Det framkom i flera fall att det underlättar om ett gott samarbete med läraren i svenska föreligger (ännu bättre om man själv har båda ämnena i samma elevgrupp), men att också att bibliotek och bibliotekarier kan vara en användbar resurs. Läsning av skönlitteratur anses vara intresseskapande och tidsperioden från och med 1920-talet och framåt gillas av eleverna och upplevs som tacksamma att satsa på. Uppföljning av läsningen kan ske på olika sätt, men någon form av presentation är vanlig och önskvärd.

Svårigheter som identifierades var om samarbetet med kollegor går trögt – själva nyttan med ämnesövergripande arbete, att kunna avsätta tid på lektioner för läsning och att förfoga över elevernas tid utanför skolan (för att inte behöva använda så mycket lektionstid).

3. Maria Johanssons föreläsning

Efter samtalen i smågrupper var det dags för kvällens huvudperson. Maria Johansson betonade inledningsvis att läsning av skönlitteratur i historieundervisningen kan vara ”magisk” eller falla helt platt. Det är därför viktigt att försöka hitta de vägar som leder till den positiva upplevelsen, få eleverna att via läsningen få tillgång till ett annat subjekt och till ställföreträdande erfarenheter, från en annan tid. På så sätt kan även större förståelse för vår egen tid och vår egen plats i historiska skeenden erhållas.

Maria Johansson delade i den fortsatta föreläsningen upp litteraturen i läsning eller en annan tid. Hon menar att valet av litteratur ska styras av syftet med läsningen, vad målet är. Att hos eleverna skapa en föreställningsförmåga, att kunna skifta perspektiv och ställa frågor, vara kritiskt tänkande, är exempel på olika syften med läsningen.

Maria Johansson menar att läsning av skönlitteratur kan ge något annat än den traditionella undervisningen. Genom att ge eleverna texter och perspektiv som de oftast inte annars möter, kan de på så sätt binda ihop den lilla och den stora historien, bidra till att utveckla ett vidgat historiemedvetande. Poängen är att läsningen kan låta eleverna uppleva både en känsla (estetisk läsning) och ett tänkande (effert läsning). På så sätt förstärks läsoplevelsen samtidigt som det kan ligga till grund för nya dimensioner av historiskt lärande.

Viktigt är dock att läsningen följs upp, diskuteras och som all historia, tolkas. Tanken är att som sagt att läsningen ska bidra med ett fördjupat och intresseväckande perspektiv, inte upplevas som att det tar tid från "ordinarie" undervisning.

Så hur kan då "Historia + skönlitteratur =" besvaras? Maria Johansson och hennes kollegor Katarina Schiöler och Ulrika Gill, framhöll att skönlitteratur kan fördjupa den teoretiska nivån på historieundervisningen och på så sätt bidra till att elevers historiemedvetande kan utvecklas. Eleverna kan ges en stärkt historisk närvaro i vår samtid och framtid, känna och förstå historia och dess innebörd. Litteraturen kan även visa att aktörerna har ett val, att historien inte är determinerad och bara beroende av struktur. Maria menar att med litteraturen till hjälp blir det dessutom roligare att undervisa, också en viktig vinst.

Avslutningsvis visade Maria Johansson exempel från <https://www.so-didaktik.se>, där mer läsning och tips om och hur skönlitteratur kan berika historieundervisningen finns att hämta, bland annat det senaste numret av tidskriften SO-didaktik, som behandlar skönlitteratur i förhållande till historia, men också andra so-ämnen.